

NORDIC RELAY BRIEF: ATTRAKTIVE ERHVERVSUDDANNELSER IFØLGE DE UNGE I NORDEN

Fem anbefalinger på vegne af unge erhvervselever i Norden om, hvordan vi tiltrækker og fastholder unge mennesker på vores erhvervsuddannelser.

**Udarbejdet af Tænk tanken
Mandag Morgen for Nordisk
Ministerråd.**

Briefet er en del af projektet
'Futureproofing VET in the Nordics',
der udføres i samarbejde
med Københavns Professions-
højskoles Nationalt Center for
Erhvervspædagogik.

Projektledelse:

Sara Flint, senioranalytiker,
Tænk tanken Mandag Morgen

Thomas Nørskov Kjølbye,
analytiker,
Tænk tanken Mandag Morgen

Caroline Colberg Shilpakar,
projektkoordinator,
Tænk tanken Mandag Morgen

Grafisk design:

Annemarie Nordlyng Förderer,
designchef,
Altinget & Mandag Morgen

FREMTIDENS ERHVERVSUDDANNELSER MED DE UNGES EGNE ORD

”Folk tror, at hvis du kan lide at bruge dine hænder, så ved du ikke, hvordan du bruger dit hoved”.

– Emil Mathiesen, 21 år, Fagskolen i Oslo & medlem af projektets Nordic Youth Sounding Board.

På tværs af de nordiske lande kæmper erhvervsuddannelserne med at tiltrække og fastholde unge mennesker. Samtidig oplever mange unge, at deres uddannelser betragtes som mindre attraktive sammenlignet med akademiske uddannelser.

Det er en velkendt problemstilling, som ikke desto mindre har vist sig umådelig svær at løse. Og som i en klimatid har fået ny relevans: Ifølge Arbejdernes Erhvervsråd vil man i Danmark alene mangle 100.000 faglærte i 2030, og uden elektrikere, håndværkere og andre faglærte får vi fx ikke grøn strøm i kontakterne og nye vindmøller på markerne. eleverelev

Men på trods af, hvor meget denne debat har fyldt i det politiske landskab, er der én gruppe, som vi endnu har hørt forbavsende lidt fra – nemlig de unge selv, som vi skal have tiltrukket og fastholdt langt flere af på erhvervsuddannelserne. Hvad skal vi lykkes med, for at få flere til at vælge uddannelserne til? Hvad er et godt studiemiljø i deres øjne? Det er spørgsmål som disse, som kun de unge mennesker selv kan svare på.

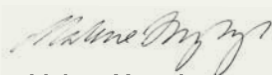
Derfor har Nordisk Ministerråd søsat et projekt i samarbejde med Tænk tanken Mandag Morgen og Nationalt Center for Erhvervspædagogik på Københavns Professionshøjskole for at engagere unge mennesker fra hele Norden til at give deres bud på, hvordan vi skaber fremtidsholdbare erhvervsuddannelser. Vi præsenterer her deres indsigter, refleksioner og bud på løsninger til at tiltrække og fastholde flere unge. Rapporten giver for første gang de unge ordet, da det i bund og grund handler om dem, deres uddannelsesvalg og fremtidsønsker. Vi håber, at netop de unges stemmer vil bidrage til at kvalificere debatten om – og den nødvendige udvikling henimod – at skabe fremtidens attraktive grønne erhvervsuddannelser i Norden.

På tværs af Norden fremhæver unge de samme tematikker: De vil have flere og mere inkluderende fællesskaber med deres klassekammerater. De brænder efter at dygtiggøre sig i deres fag, hvilket kræver ordentlige faciliteter og udstyr og en generel styrkelse af praksisfagligheden i uddannelsesforløbene. Og så vil de tages seriøst, anerkendes og tales til som voksne.

Vi håber denne brief kan være med til at bygge bro til de voksne beslutningstagere, ledere og undervisere og gøre det, som de unge efterspørger – at tage deres ønsker til erhvervsuddannelserne seriøst.

God læselyst.

På vegne af...

Malene Vangdrup
Seniorrådgiver,
Nordisk Ministerråd

Jonas Keiding Lindholm
Impact Director,
Tænk tanken Mandag Morgen

Camilla Hutters
Leder, Nationalt Center
for Erhvervspædagogik

INDHOLDSFORTEGNELSE

RESUMÉ	5
INDLEDNING	7
★ ANBEFALING 1: Gør op med stigmaer og tal erhvervsuddannelser op!	8
★ ANBEFALING 2: Mere fællesskab tiltrækker og motiverer os	11
★ ANBEFALING 3: Praksis fra start gør studiet attraktivt og meningsfuldt	14
★ ANBEFALING 4: Vi vil gerne blive set og talt til som voksne	17
★ ANBEFALING 5: Vi vil have federe grej og lokaler	19

RESUMÉ

Debatten om hvordan vi gør erhvervsuddannelser (EUD) mere attraktive for unge mennesker i Norden har kørt i årtier. Og det er en kompleks problemstilling, som rummer politiske, uddannelsesmæssige og industrimæssige perspektiver. Og de unge er heller ikke en heterogen størrelse. Deres erfaringer, forventninger og ønsker kan ikke skæres over med én kam. Anbefalingerne udspringer derfor fra de udsagn, der var bred enighed om på tværs af landene. Formålet med følgende anbefalinger er at få de unge EUD-stemmer i spil, kvalificere deres argumenter og bygge bro til de 'voksnes' verden. De unge nordiske stemmer har ledt til følgende 5 anbefalinger, som du kan læse i mere uddybende form senere i briefet:

★ ANBEFALING 1:

GØR OP MED STIGMAER OG TAL ERHVERVSUDDANNELSER OP! DET ANBEFALES AT:

- Der skal gøre en indsats for at tale erhvervsuddannelser op – og ikke kun uddannelsernes betydning for arbejdsmarkedet!
- Vi skal blive bedre til at fortælle om alle de muligheder, som en EUD kan skabe for os.
- Fortællingen om EUD skal være mere inkluderende i forhold til køn, identitet og diagnoser – vi går glip af en masse dygtige mennesker!
- Vi skal fremhæve rollemodeller i fortællingerne om EUD. Mange af os er begyndt på en uddannelse, fordi vi ser op til nogen.

★ ANBEFALING 2:

MERE FÆLLESSKAB TILTRÆKKER OG MOTIVERER OS! DET ANBEFALES AT:

- Der gøres en indsats i at arrangere regelmæssige sociale arrangementer, der kan bringe elever fra forskellige fagområder sammen. Det kan være alt fra sportsdage til gallafester, som gør, at eleverne kan engagere sig i ikke-faglige elementer af deres uddannelse.
- De enkelte skoler bliver bedre til at kommunikere om deres ikke-faglige elementer af deres uddannelser. Det skal bidrage til at imødekomme de forventninger, de unge har til deres uddannelser.
- Der skabes incitament til at integrere gruppearbejde og samarbejdsprojekter i undervisningen for at styrke elevernes sociale bånd.

★ ANBEFALING 3:

PRAKSIS FRA START GØR UDDANNELSEN ATTRAKTIV OG MENINGSFULD! DET ANBEFALES AT:

- Der kommunikeres tydeligt om de konkrete uddannelsesforløb for at balancere de fremtidige elevers forventninger.
- Der gøres en indsats for at implementere flere praksisnære fag tidligt i forløbet på erhvervsuddannelserne.
- Der skabes mulighed for at ansætte flere lærere med praksiserfaring indenfor det felt, de skal undervise i.

★ ANBEFALING 4:

VI VIL GERNE BLIVE SET OG TALT TIL SOM VOKSNE! DET ANBEFALES AT:

- Der investeres i flere pædagogiske forløb, så lærer bedre kan håndtere og undervise forskellige aldersgrupper.
- Der skal skabes et undervisningsmiljø, hvor eleverne ikke er bange for at fejle og hvor deres idéer tages seriøst.
- Der skal større fokus på at behandle eleverne som selvstændige voksne.

★ ANBEFALING 5:

I VIL HAVE MERE FEDT GREJ! DET ANBEFALES AT:

- Der investeres i moderne og opdateret udstyr, som afspejler den nyeste teknologi og praksis i de forskellige fagområder.
- Skolerne skal sikre, at alle elever, inklusivt dem med handicap, har adgang til passende og funktionelt udstyr.
- Læringsmiljøerne skal understøttes med gode møbler og faciliteter, der passer til de enkelte uddannelser, så eleverne har de bedste forudsætninger for at lære og trives.

INDLEDNING

Verden er i konstant og hurtig forandring. Udfordringer som klimaforandringer, industriel transformation og unges velbefindende kræver innovative løsninger. Og de udfordringer kræver innovative løsninger. I de løsninger spiller erhvervsuddannelser/yrkesudbildung (EUD) en central rolle. De udstyrer unge med praktiske færdigheder, der er essentielle for at kunne facilitere den grønne omstilling, imødekomme nye industripolitiske mål og sikre muligheder for nutidens og fremtidens unge mennesker i Norden. Men på trods af de åbenlyst vigtige færdigheder, står EUD overfor betydelige udfordringer. De udfordringer er bl.a. negative opfattelser af EUD, manglende tiltrækning og problemer med fastholdelse.

På tværs af Norden kæmper erhvervsuddannelser med at tiltrække og fastholde de elever. Hvis vi virkelig skal løse fremtidens udfordringer, er der behov for, at vi gør EUD mere attraktive. Men det er lettere sagt end gjort. Ekspert, organisationer og politikere har forsøgt at finde et svar til det spørgsmål i årtier. Så hvor adskiller dette projekt sig i tsunamien af analyser og anbefalinger på området?

Nordisk Ministerråd har i samarbejde med Tænk tanken Mandag Morgen forsøgt at inddrage en anden, væsentlig, stemme i debatten: de unge erhvervs elever i Norden. [Projektet 'Futureproofing VET In The Nordics'](#), har til formål at bringe de unge EUD-stemmer i spil. Anbefalingerne er lavet på de unges præmisser og er et udtryk for deres ønsker til, hvordan vi kan forbedre EUD. Vores opgave har i den forbindelse været at kvalificere de unge nordiske EUD-stemmers argumenter og bygge bro til de 'voksnes' verden.

Projektet har kastet fem anbefalinger af sig. Det er vores, og de unges, håb, at anbefalingerne vil inspirere politikere, uddannelsesinstitutioner, og andre relevante aktører til at handle og skabe bedre rammer for de unge mennesker, der vælger EUD. Ved at lytte til dem, der har en stor aktie i fremtidens EUD-landskab, kan vi forhåbentlig sikre en stærkere og inkluderende fremtid for EUD og unge i Norden. Hvordan er anbefalingerne blevet til?

Anbefalingskataloget er et direkte udtryk for de nordiske unges citater i forbindelse med workshops, [Nordic Youth Relays](#), afholdt i samarbejde med lokale skoler og foreninger for omtrent 100 elever i Danmark, Norge, Finland og Island. Det er vigtigt at understrege, at det anbefalingerne ikke er et udtryk for alle unges holdninger. Rekrutteringen har dog haft faktorer som køn, alder, nationalitet og handicap m.m. i mente for at sikre en bred repræsentativitet. For at sikre at de unge stemmer har været i centrum undervejs i projektet har der været nedsat et '[Nordic Youth Sounding Board](#)' (NYSB), altså et ungepanel bestående af 10 unge nordiske EUD-elever fra Danmark, Finland, Færøerne, Island, Norge og Sverige. Ungepanelet har løbende uddybet og kvalificeret de pointer, vi har indsamlet fra aktiviteterne i Norden, i perioden november 2023 til maj 2024.

★ ANBEFALING 1:

GØR OP MED STIGMAER OG TAL ERHVERVSUDDANNELSER OP!

”Folk tror, at hvis du kan lide at bruge dine hænder, så ved du ikke, hvordan du bruger dit hoved”.

– Emil Mathiesen, Fagskolen i Oslo & NYSB-medlem

De nordiske erhvervs elever oplever, at deres uddannelser ofte betragtes som mindre værd sammenlignet med akademiske uddannelser. Det er et stigma, som ikke kun påvirker deres selvtillid. Det påvirker også samfundets generelle opfattelse af erhvervsuddannelserne. Derfor ser de et behov for at tale erhvervsuddannelserne op. Dét fortæller det norske NYSB-medlem og tømrerelev Kawsica: *”Vi skal ændre den politiske fortælling til, at EUD bliver mere respektfuldt og værdifuldt, så teenagere vil tage beslutningen om at blive (fx) entreprenører uden at bekymre sig om, hvad andre tænker om dem”.* I stedet skal den politiske fortælling rumme erhvervsuddannelsernes væsentlighed for samfundet, bred inklusion samt fremhæve rollemodeller.

”Vi taler så meget om gymnasiet og de akademiske uddannelser. Men uden os er der ingenting. Vi bliver også nødt til at fortælle, at uden erhvervsuddannelser ville samfundet slet ikke fungere!”.

– Eliisa Juntunen, erhvervs elev i Helsinki & NYSB-medlem.

En ny fortælling om erhvervsuddannelser skal rumme flere ting. For det første kan man i stedet for kun at tale om arbejdsmarkedets behov for deres kompetencer fokusere på, hvor væsentlige de evner er for, at hele samfundet omkring os fungerer. Derudover bør man fremhæve de mange døre, som erhvervsuddannelser kan åbne. For en erhvervsuddannelse kan være springbrættet til mange forskellige karriereveje. Og som en norsk elev fortæller kan man, grundet de mange efteruddannelsesmuligheder, skifte karrierevej flere gange i sit arbejdsliv: *”Folk skal vide, at du ikke behøver være elektriker resten af dit liv”.*

NYSB-ekspertkasse

Emil Mathiesen

Fagskolen i Oslo & NYSB-medlem.

Emil er særligt optaget af de stigma, han oplever, der er associeret med erhvervsuddannelser. Han gik nemlig selv på en akademisk uddannelse, inden han valgte i stedet at læse til scenetekniker på Fagskolen i Oslo:

“Mange ser ned på dem, som har valgt at tage en erhvervsuddannelse. Der er en idé om, at akademikere er mere værd. Vi har brug for at fremhæve de stigma bredt set og tale EUD op. Lad os i stedet fortælle om de mange spændende muligheder, som en EUD åbner op for – både på arbejdsmarkedet og i efteruddannelse. Du skal ikke lave det samme hele livet, som vi ellers får at vide helt tilbage i børnehaven. Og det er ikke kun politikernes rolle at tale ind i de muligheder. Det er også uddannelsessystemets ansvar at komme med den fortælling”.

”Jeg er den eneste pige i min klasse. Og jeg er den første kvinde, der er blevet ansat på min arbejdsplads. Jeg tror, at det siger alt”.

– Eva Jóhannsdóttir, læser til blikkenslager på Tækniskólinn i Island & NYSB-medlem.

De unge erhvervs elever ser et behov for, at fortællingen om erhvervsuddannelser bliver mere inkluderende, blandt andet når det handler om køn. For som Eva fortæller i ovenstående citat, kan en skæv kønsbalance også være afskrækkende for andre køn end det mandlige. Det danske NYSB-medlem og smed-elev, Julie, fortæller, at problemet har rødder i vores tidlige uddannelse: ”Folk bliver overraskede, når jeg fortæller, at jeg tager en erhvervsuddannelse. Det er en udfordring, der er større end bare uddannelserne. Helt ned i folkeskolen bliver vi fortalt, at piger skal være kloge og drenge skal være praktiske. Der er behov for at udviske de kønsroller, der dominerer fortællingen om EUD’er.

”Jeg husker, dengang jeg havde problemer med min første Nintendo-konsol. Min onkel fiksedede den og forklarede mig, hvordan de forskellige dele fungerer, hvad man bør være forsigtig med, og hvordan man fikser dem. Så det er egentlig gennem ham, jeg fik en interesse i at fikse ting!”

– Norsk erhvervsstuderende.

Én måde vi kan skabe en bedre fortælling om EUD er også ved at fremhæve rollemodeller. Spørger du de unge erhvervselever om, hvorfor de begyndte på deres skoler, vil mange henvise til deres forældre, onkler, fætre eller andre bekendte. Hvis man kan fremhæve de rollemodeller, kan de unge også få et ansigt på de kompetencer, de kan uddanne sig til.

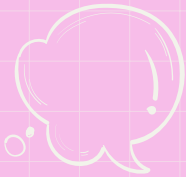
★ ANBEFALING:

- Der gøres en indsats i at arrangere regelmæssige sociale arrangementer, der kan bringe elever fra forskellige fagområder sammen. Det kan være alt fra sportsdage til gallafester, som gør, at eleverne kan engagere sig i ikke-faglige elementer af deres uddannelse.
- De enkelte skoler bliver bedre til at kommunikere om deres ikke-faglige elementer af deres uddannelser. Det skal bidrage til at imødekomme de forventninger, de unge har til deres uddannelser.
- Der skabes incitament til at integrere gruppearbejde og samarbejdsprojekter i undervisningen for at styrke elevernes sociale bånd.

★ ANBEFALING 2:

MERE FÆLLESSKAB TILTRÆKKER OG MOTIVERER OS

”Den tætte kontakt til mine venner gør, at jeg har lyst til at være her og lære mere. Hvis vi bare skulle være her og ikke snakke med nogen, så ville det være kedeligt”.

– Dansk erhvervselev

Der er bred enighed om, at det sociale er vigtigt på uddannelserne. Det sociale skal forstås som alt fra deres fællesskaber til sociale aktiviteter og gruppearbejde på skolen. Og dét fylder meget for deres motivation, trivsel og læring. I sådan en grad at de mener, at det har en betydning for uddannelsernes tiltrækningskraft. I Danmark og Norge er det blandt de unge den mest fremtrædende årsag til at vælge en uddannelse.

”Et godt fællesskab er afgørende for, at jeg har lyst til at lære”.

– Norsk erhvervselev

På tværs af norden rimer ordene ‘venner’, ‘fællesskaber’ og ‘sammenhold’ på motivation. Deres engagement i selve uddannelsen er sammenvævet med det sociale liv, de kan udleve på skolerne. En dansk kosmetologelev ved NEXT på Nørrebro fortæller, at hendes venner og sociale bånd var den primære årsag til, at hun havde lyst til at møde op på sin skole.

”Jeg lærer mest, når jeg skal lære sammen med andre. Fællesskab er den vigtigste form for støtte for, at jeg lærer noget”.

– Finsk erhvervselev

En finsk elev fra OMNIA i Helsinki fortæller, at hans motivation for at lære nye ting afhænger af, at læringen foregår i fællesskab med mennesker, han har stærke bånd med. Og det er han ikke alene om. På tværs af de nordiske lande øger gruppearbejde deres lyst til at lære. En norsk elev fortæller, at hun lærer mest gennem samarbejde og, når hun får mulighed for at forklare andre noget, som de ikke forstår. En anden norsk elev fortæller, at han lærer mest, når andre elever støtter ham i gruppesammenhænge. Omvendt kan et dårligt klassemiljø og manglende fællesskab fjerne deres lyst til at lære.

NYSB-ekspertkasse

Ari Terjason

Elektrikerelev, Færøerne.

Ari fra erhvervsskolen Glasir fortæller, at en EUD sagtens kan rime på sociale fællesskaber:

“Hos os har vi det meget som på gymnasierne. Vi har fire fester om året, en årlig idrætsdag og flere temadage, som skolen arrangerer. Jeg synes, at det er fedt. For når man så møder i skolen om mandagen, kan vi snakke om den fest i fredags, vi alle deltog i. Eller også kan vi glæde os til, at vi får et afbræk fra de klassiske skoledage til fx temadage. Og så bliver man venner på tværs af klasserne. Jeg har nu fået en masse venner, der ikke er elektrikere. Og lad os være ærlige. Du mister én dags undervisning til fx temadage, men du får så meget mere tilbage. Jeg føler virkelig, at trivslen på skolen bliver meget bedre af det 🧡”

”Jeg havde frygtet dårlige sociale forhold og meget lidt fællesskab”.

– Dansk erhvervselev

Det sociale er altså noget, der har stor betydning for de unge erhvervselever. Men mange af dem føler ikke, at deres skoler imødekommer det behov. Tværtimod. Dét kommer til udtryk i de unges forventninger. Især i Danmark udtaler flere elever, at de frygtede, at de ikke ville have mulighed for at danne relationer med deres klassekammerater i samme grad, som de ser på andre ungdomsuddannelser. Flere nævner, at de troede på en fortælling om, at EUD'er ikke giver samme muligheder for at danne venskaber gennem fx introforløb, årlige gallafester og fredagsbarer. Den negative forventning kan være årsag til, at unge risikerer at fravælge EUD: *”Fællesskab betyder meget for mig. Da jeg startede, havde jeg ikke nogen venner. Og jeg havde heller ikke regnet med, at jeg skulle få nogle venner. Men det har jeg nu”.*

Eleverne mener, at stærke sociale fællesskaber kan have betydning for deres fremtidige muligheder. Den pointe uddyber det svenske NYSB-medlem, Oscar Sjøkvist: *”Det sociale har en stor betydning for dit liv efter uddannelsen. Dine klassekammerater kommer med overvejende sandsynlighed til at arbejde i samme erhverv og sektor som dig. Og derfor har vores sociale bånd også en betydning for vores fremtidige netværk og jobmuligheder”.*

”Vi mangler et socialt liv på skolen. Jeg ville ønske, at vi kunne gøre som i gymnasiet her på vores skole. Det kunne være fedt at mødes på tværs af klasserne til fredagsbarer eller blive inviteret til fire fester om året uagtet uddannelse”.

– Dansk erhvervselev

Især i Danmark og Norge erfarede eleverne, at deres forventninger om dårlige rammer for fællesskabsdannelse blev mødt. De finske elever oplever dog i højere grad, at deres fællesskab bliver prioriteret. Men i sidstnævnte er det studenterforeninger, som er drivkraften for fællesskaberne. Og det kan være sårbart, da det afhænger af enkelte personer med overskud og engagement. Den sårbarehed oplevede det finske NYSB-medlem Arabell, der studerer multimediedesign på OMNIA i Helsinki: *"Alle lærere der har været engageret i vores foreningsliv, er blevet fyret pga. nedskæringer. Så nu er det faldet ret meget fra hinanden"*. NYSB-medlemmet Julie kan genkende Arabells erfaring. For da medlemmerne af studenterforeningerne hele tiden er inde og ude af skolen grundet praktik, er fundamentet for det sociale på hendes skole også meget skrøbeligt.

Et godt socialt fællesskab er helt essentielt. Det kan påvirke elevernes til- og fravalg af uddannelserne ligesom det påvirker deres læring, motivation og trivsel. Og i sidste ende påvirker det også deres fremadrettede muligheder. Derfor efterspørger de flere muligheder for at skabe de fællesskaber på deres uddannelser. For som NYSB-medlemmet Julie siger: *"Vi vil bare gerne have et eller andet (tilføjet: form for fællesskab). Et eller andet er bedre end ingenting!"*

★ ANBEFALING:

- At der gøres en indsats i at arrangere regelmæssige sociale arrangementer, der kan bringe elever fra forskellige fagområder sammen. Det kan være alt fra sportsdage til gallafester, som gør, at eleverne kan engagere sig i ikke-faglige elementer af deres uddannelse.
- De enkelte skoler bliver bedre til at kommunikere om deres ikke-faglige elementer af deres uddannelser. Det skal bidrage til at imødekomme de forventninger, de unge har til deres uddannelser.
- At der skabes incitamenter til at integrere gruppearbejde og samarbejdsprojekter i undervisningen for at styrke elevernes sociale bånd.

★ ANBEFALING 3:

PRAKSIS FRA START GØR STUDIET ATTRAKTIVT OG MENINGSFULDT

”Det fedeste ved en erhvervsuddannelse er, at man ikke kun skal sidde på en skolebænk. Du er praktisk og laver noget fysisk i stedet for kun at sidde. Jeg ved, at vi er mange, der har svært ved at koncentrere os. Hvis vi kun skulle sidde, ville vi ikke lære noget”.

– *Dansk erhvervs elev*

De nordiske erhvervs elever sætter lighedstegn mellem deres uddannelser og praksisorienteret undervisning. Når eleverne sætter ord på dét, de forbinder med gode dage på deres skoler, går begreberne *’praksis’*, *’metode’* og *’aktiv læring’* igen. Derfor er lighedstegnet mellem uddannelse og praksislæring centralt i forventningerne til deres skolegang. En norsk elev fortæller, at han valgte at tage en EUD for at få en *’mestringsfølelse’* af det håndværk, som han er så passioneret omkring.

”Jeg gider ikke alt det med fagbegreber og alt det dér skolerelaterede. Jeg vil bare gerne lære det praktiske, såsom network-konfigurerings. Hvis jeg synes, at noget er interessant, så husker jeg det”.

– *Norsk erhvervs elev*

Eleverne siger, at de har svært ved at koncentrere eller motivere sig, når fagene bliver for teoretiske. En islandsk elev oplever, at hendes klasse bliver ramt af en demotiverende bølge i det øjeblik, de kun skal sidde og lytte til undervisningen. Det omvendte er til gengæld tilfældet, når de får lov til at sætte deres interesser og faglighed i spil. Især de førsteårselever forventer, at den faglighed sættes i spil fra dag ét.

Især i Danmark bliver den forventning ikke mødt hos de førsteårselever under grundforløbet, som både byder på sprogfag og fagteorier. En dansk kosmetologelev på NEXT satte nogle ord på hendes uindfrie forventninger: *”Okay, nu er jeg lidt en hater. Men jeg synes altså, at grundforløb 1 er megakedeligt. Der er en masse skolerelaterede ting, som jeg ikke føler, at jeg skal lave på en erhvervsuddannelse”.* Og selvom deres uddannelse bliver mere praksisorienteret efter grundforløbet, risikerer de nye elever at blive skuffede. I værste fald kan det have den konsekvens, at de dropper ud, inden de får mulighed for at opleve *’mestringsfølelsen’*. NYSB-medlemmet Julie beskriver grundforløbet på uddannelsen som en følelse af, at man skal læse på 10.klasse igen.

NYSB-ekspertkasse

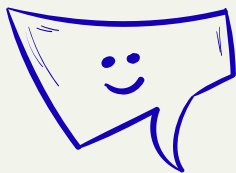
Julie Madsen

Læser til smed & Formand for Erhvervsskolernes Elevorganisation, Danmark

Julie Madsen sætter nogle ord på sine egne forventninger, da hun startede sin erhvervsuddannelse. Hun startede som industritekniker, men skiftede sidenhen til smed:

“Jeg havde en idé om, at jeg skulle stå ved en drejebænk fra dag ét. Det skulle jeg ikke, men det passede mig også fint. Men det gælder ikke alle. Hvis man fx har en forventning om, at man nu skal være tømrer alle dage, kan de godt blive skuffede, når det første år byder på dansk eller matematik tre dage om ugen. Jeg ville kigge på grundforløbsstrukturen. Måske skulle man have mere tid til at overveje, hvad man gerne ville. Man burde have tid til at udforske sit fag. Der kunne man passende bruge tre dage i værkstedet og kun to dage på skolebænken – og ikke omvendt. Det praktiske bør fylde mere fra dag ét”.

“Vi vil gerne have flere lærere, der har lavet dét, vi er i gang med at uddanne os til. Hos os har vi Rachel, som er uddannet kosmetiker. Hende er vi heldige med!”

– Dansk erhvervselev

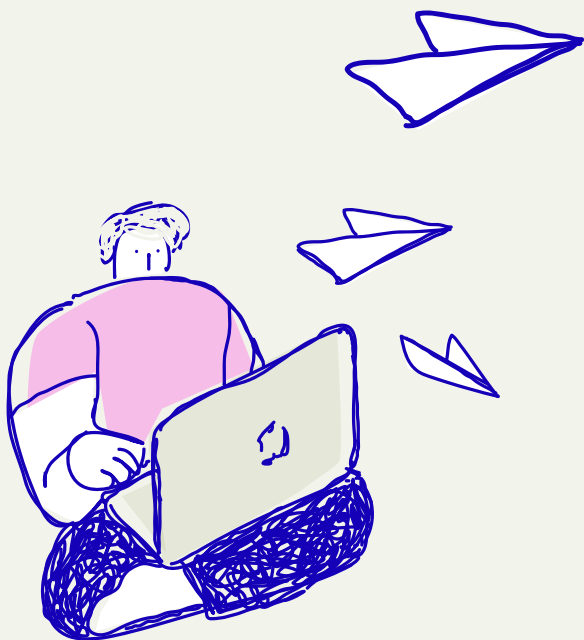
Praksisnær undervisning er ikke kun en præference – det er en nødvendighed for, at de unge elevers trives, føler sig motiverede og i sidste ende færdiggør deres uddannelse. NYSB-medlemmet fra Finland, Arabell, fortæller, at den praksisnære undervisning skal bidrage til at gøre overgangen fra skole til arbejdsmarked mere tryk og smidig. En norsk elev understøtter den pointe og fortæller, at det er dét, der skal give et indblik i det arbejde, de skal lave i fremtiden.

Derfor må den praksisnære undervisning også gerne blive udført af en, der har erfaring fra den virkelige verden: *“Vi vil gerne have lærere, der har været gennem det samme som os og som kan relatere sig til det arbejde, vi skal ud i”*. Flere elever udtaler, at de føler sig mere motiverede for at lære, når det praktiske bliver koblet sammen med undervisere, de kan spejle sig i. En islandsk elev uddyber: *“det er vigtigt, når jeg kan mærke at læreren har en oprigtig interesse i det fag, de underviser i. Hvis det ikke er tilfældet, bliver jeg hurtigt demotiveret”*.

Praksisundervisning er i højsædet hos de nordiske erhvervselever – og gerne tidligst muligt på deres uddannelse. For den er den tilgang til læring, de har valgt til fordel for andre uddannelser. Det er dét, der giver dem en mestningsfølelse, motiverer dem og i sidste ende tiltrækker og fastholder dem på deres erhvervsuddannelser.

★ ANBEFALING:

- Der kommunikeres tydeligt om de konkrete uddannelsesforløb for at balancere de fremtidige elevers forventninger.
- Der gøres en indsats for at implementere flere praksisnære fag tidligt i forløbet på erhvervsuddannelserne.
- Der skabes mulighed for at ansætte flere lærere med praksiserfaring indenfor det felt, de skal undervise i.

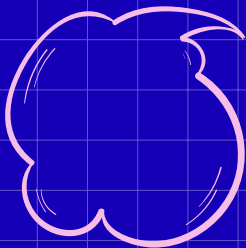
★ ANBEFALING 4:

VI VIL GERNE BLIVE SET OG TALT TIL SOM VOKSNE

”Respekt og forståelse fra lærerne er vigtigt for, at jeg har det godt på skolen”.

– Norsk erhvervselev

En del af de nordiske erhvervselever oplever en manglende tillid fra deres skoler og undervisere. Den oplevelse ser forskellig ud i de nordiske lande. Men fælles for deres oplevelser er, at følelsen af manglende tillid påvirker deres motivation for at gå i skole, læringsudbyttet i undervisningen og trivselen. Derfor ønsker de nordiske erhvervselever at skabe opmærksomhed på de strukturer, de mener understøtter problemet. Det er her også vigtigt at understrege, at de unge elever ikke føler, at det er lærerne, der er problemet – det er idéerne om, hvad de kan klare rent fagligt, der er afkoblet fra deres forventninger til en god skolegang.

”Jeg føler, at der er nogle lærere, der ikke er gode til yngre mennesker. Jeg er ikke 9 år gammel. Du behøver ikke tale til mig, som om jeg er et barn”.

– Dansk erhvervselev

Erhvervseleverne vil gerne blive set som voksne mennesker af det system, der skal forberede dem på det voksenliv, de skal udleve som både lærlinge og færdiguddannede. Det er særligt i undervisningen, at de føler sig talt ned til. En erhvervselev fra NEXT i København påpeger, at de bliver talt til som børn, og at deres pointer ikke tages seriøst. En finsk elev understreger konsekvenserne af sidstnævnte; at det kan bidrage til, at der kommer en stemning i klassen, hvor eleverne er bange for at lave fejl.

En dansk elev fortæller, at hendes klasse har mange unge med både ordblindhed og ADHD. Hun mener, at de diagnoser bliver fejlførtolket til, at elevernes skal behandles som børn. Det eksemplificeres ved, at lærerne taler i et forsimplet sprog til eleverne, gentager deres pointer mange gange og ikke stoler på deres boglige evner, fx i form af skriftlighed. I Finland kan NYSB-medlemmer Arabell genkende den fortælling: *”I starten behandlede lærerne mig som en folkeskoleelev – altså meget yngre end jeg er. Det er både frustrerende og demotiverende ikke at blive mødt i øjenhøjde”.* I Norge efterlyser flere erhvervsskoleelever at blive mødt med respekt. I Sverige fortæller NYSB-medlemmet Oscar, som også er forperson for Forbundet Unga Rørelseshindrede, at personer med handicap i endnu højere grad skal vise deres værd for at blive behandlet som en voksen.

Det danske NYSB-medlem Julie har et bud på, hvad der kan forklare tendensen: "Lærerne er rigtigt dygtige til deres håndværk. Men det betyder ikke, at de nødvendigvis er blevet trænet i at undervise og håndtere børn og unge". Dertil kommer det, at mange elever oplever, at deres lærere er pressede. Og de kan godt se, at det kommer til udtryk i deres undervisning.

NYSB-ekspertkasse

Arabell Rand

Studerer til multimediasdesign hos OMNIA, Finland.

Arabell Rand sætter nogle ord på hendes oplevelser med manglende tillid fra sit uddannelsessystem:

“Jeg har ofte oplevet, at lærerne behandler mig som en folkeskoleelev – altså yngre end jeg er. Især i starten af min uddannelse. Og det giver et dårligt førstehåndsindtryk på uddannelsen, da mig og mine medstuderende ser os selv som voksne, selvstændige mennesker. Dét påvirkede min motivation og lyst til at lære. I stedet bør lærerne, uanset alderen på deres elever, møde os med tillid og tale til os som voksne, selvstændige mennesker, der har truffet et valg om at tage den uddannelse, vi er på”

”Når læreren er afslappet, sjov og viser respekt, bliver undervisningen mere motiverende for mig!”.

– Finsk erhvervselev

De nordiske erhvervselever bliver mere motiverede, når de bliver mødt af tålmodighed og respekt. De oplever, at de får lyst til at lære, når de bliver taget seriøst og, at de kan opleve et engagement i dem som personer. En dansk elev fortæller, hvordan en god lærer gjorde en forskel for hende: "Sidste år havde jeg en lærer, der var ekstremt flink. Det gav mig en masse motivation, og jeg gjorde det derfor godt i faget!". En norsk elev støtter op om den fortælling: "Når lærerne er interesserede i mig som person og støtter mig, lærer jeg bedst!". Og det er ikke kun i elevernes læring, at tålmodighed og respekt fra lærerne gør en positiv forskel. Det gælder også i deres generelle trivsel. En norsk elev fortæller: "At respekt og forståelse fra lærerne er vigtigt for, at vi har det godt på skolen". Og ifølge de finske elever lød det tredje mest hyppige svar til, hvad der karakteriserede en god skoledag: "Når lærerne er venlige overfor eleverne".

Respekt, tålmodighed og kommunikation i øjenhøjde er noget, der har en trivselsmæssig og læringsmæssig dimension hos de nordiske erhvervselever. Derfor efterspørger de, at de elementer bliver mere gennemgående i deres skolegang.

★ ANBEFALING:

- Der investeres i flere pædagogiske forløb, så lærer bedre kan håndtere og undervise forskellige aldersgrupper.
- Der skal skabes et undervisningsmiljø, hvor eleverne ikke er bange for at fejle og hvor deres idéer tages seriøst.
- Der skal større fokus på at behandle eleverne som selvstændige voksne.

★ ANBEFALING 5:

VI VIL HAVE FEDERE GREJ OG LOKALER

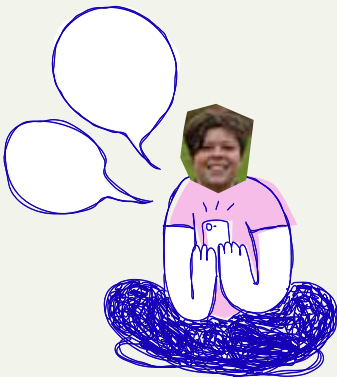
”Jeg startede med at gå på gymnasiet, det passede mig ikke. Men så fandt jeg en drone! Og så blev jeg motiveret til at lære mere”.

– Norsk erhvervselev

Den norske erhvervselever indkapsler essensen af følgende anbefaling i det indledende citat. For de materialer, de bruger, og de omgivelser, de lærer i, har en stor betydning for elevernes lyst og læringsudbytte på skolerne. Drømmen om at få sin mestringsfølelse i et praksisorienteret felt forudsætter godt grej og faciliteter.

Brugen af det udstyr, der karakteriserer deres arbejdsliv, er dét, der giver dem et direkte indblik i deres fremtidige arbejde. En dansk frisørelev fortæller, hvorfor godt udstyr er vigtigt: *”Jeg ønsker mig mere grej, som vi må lege med – for vi kan jo ikke øve med det derhjemme”.* Imens fortæller en norsk elev, at godt grej er drivende for hans lyst til at lære: *”Når vi kan lege med nye og moderne teknologier, som vi lærer at bruge rigtigt, får jeg lyst til at lære mere!”.*

Det er i brugen af forskelligt udstyr, hvor EUD'er adskiller sig fra de øvrige ungdomsuddannelser. En finsk elev fortæller, at deres dygtiggørelse og fremgang på uddannelsen kommer til udtryk gennem udstyret – desto bedre du bliver til at bruge det, desto mere kvalificeret bliver du i dit felt. brugen af udstyr udgør altså den bro, som skal føre eleverne fra den teoretiske til den praktiske erfaring.

”Det er et generelt problem i Danmark, at der er for dårligt udstyr på uddannelserne. Det er ofte 30-40 år gammelt! Når teknologierne udvikler sig så hurtigt, er det svært at føle, at ens skole er ‘up to date’, når udstyret er så gammelt”.

– Julie Madsen, formand for EEO & NYSB-medlem

De unge erhvervselever mener, at deres uddannelsers kvalitet og læringsudbytte kræver godt udstyr. Derfor er det et problem, at de sjældent oplever, at grejets kvalitet er tilstrækkelig. De oplever, at deres udstyr er forældet eller i dårlig stand. Derfor fortæller de, at de ikke bliver stimuleret fagligt, når grejet ikke er af ordentlig kvalitet. En dansk frisørelev ytrer et ønske om, at hun kunne lege mere med dampmaskiner, klippe parykker og farve striber med balsam, imens en norsk elev ville ønske, at han kunne lege mere med kabler og netværksdrift: *”For mig er det vigtigt, at jeg bliver ved med at lære. Det kunne være gennem netværksdrift, hvordan kabler og andet hardware fungerer – ting, som vi kan bruge i den virkelige verden”.*

I Finland oplever de ikke samme problem: "Vi har en masse godt og dyrt udstyr. Jeg hører også fra de andre linjer, at de har fedt køkkenudstyr osv. Men det afhænger meget af, hvilken campus du er på. Der ligger en anden campus på den anden side af gaden, og vi hører, at de har rigtig dårligt udstyr". Selvom Finland generelt havde en anden oplevelse, fortæller de, at det afhænger af de enkelte skoler.

NYSB-ekspertkasse

Oscar Sjökvist

Forperson, Forbundet Unga Rorelseshindrade & NYSB-medlem, Sverige.

Oscar fortæller, at erhvervsuddannelserne ekskluderer en stor og arbejdsdygtig befolkningsgruppe: personer med et fysisk handicap. Og den eksklusion af personer med fysiske handicap afspejles i særdeleshed i det grej, som der bliver udbudt på skolerne:

“ Vi er nødt til at have udstyr, som passer til mennesker med handicap. Det er ofte rigtig gammelt udstyr på skolerne, og det tager altså ikke hensyn til handicap. Og det er en skam, da masser af mennesker med handicap både kan og vil uddanne sig og arbejde i de jobs, som erhvervsuddannelser kvalificerer dem til. Vi mister altså ud på en masse arbejdsdygtige mennesker! 🧡🧡

“De lokaler vi sidder i, skal afspejle den uddannelse vi tager. Kosmetologerne skal ikke sidde i lokaler, der ligner et malerværksted”.

– Dansk kosmetologer

De unge erhvervs elever ønsker også bedre lokaler såsom bedre stole, borde og andet, der gør deres skolegang mere behageligt: "Når vi sidder ned i lang tid, er det træls, at halvdelen af stolene er sådan nogle skamler uden ryglæn". Men lokalerne skal også afspejle deres uddannelser. Slutteligt efterspørger de nordiske erhvervs elever også flere faciliteter på skolen, der understøtter det førnævnte ønske om mere socialt fællesskab. I den forbindelse nævner en islandsk erhvervs elever at: "Det kunne være fedt med flere sofaarrangementer, hvor man kan hænge ud med vores venner".

Moderne udstyr, gode faciliteter og lokaler, spiller en central rolle i elevernes læring og forbereder dem til fremtidens arbejdsmarked. Det gør dem både mere læringsparate og engagerede, og giver bedre mulighed for at de kan spejle sig i deres fremtidige arbejdsliv. De efterlyser derfor bedre lokaler, udstyr og faciliteter.

★ ANBEFALING:

- Der investeres i moderne og opdateret udstyr, som afspejler den nyeste teknologi og praksis i de forskellige fagområder.
- Skolerne skal sikre, at alle elever, inklusiv dem med handicap, har adgang til passende og funktionelt udstyr.
- Læringsmiljøerne skal understøttes med gode møbler og faciliteter, der passer til de enkelte uddannelser, så eleverne har de bedste forudsætninger for at lære og trives.